

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 9. joulukuuta 2022
(OR. en)

15818/22

CORDROGUE 83
SAN 655
COHOM 154

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Päivämäärä:	8. joulukuuta 2022
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Ed. asiak. nro:	15227/22 + ADD 1
Asia:	Neuvoston päätelmät ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta huumausainepolitiikoissa

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä neuvoston 3920. istunnossaan (oikeus- ja sisäasiat)
8. joulukuuta 2022 hyväksymät neuvoston päätelmät ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta
huumausainepolitiikoissa.

Neuvoston päätelmät ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta huumausainepolitiikoissa

Euroopan unionin neuvosto, joka

PALAUTTAA MIELEEN, että EU:n huumausainestrategian tavoitteena on suojella ja parantaa hyvinvointia yhteiskunta- ja yksilötasolla, suojella ja edistää kansanterveyttä ja tarjota korkea turvallisuuden ja hyvinvoinnin taso suurelle yleisölle sekä lisätä terveysosaamista¹; että se perustuu kansainväliseen oikeuteen, mukaan lukien globaalin huumausaineiden valvontajärjestelmän kansainvälisen oikeuskehyksen muodostaviin huumausaineiden valvonnasta tehtyihin kansainvälisiin yleissopimuksiin, sekä ihmisoikeuksia koskevaan kansainväliseen oikeuteen;

PALAUTTAA MIELEEN EU:n huumausainestrategiaan sisältyvän EU:n sitoumuksen vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä kolmansien maiden, alueiden sekä kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa ja monenvälisellä tasolla strategian toimintamallin noudattamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi, myös kehitysyhteistyön alalla, sekä tehostaa EU:n roolia ihmiskeskeisen ja ihmisoikeuksiin suuntautuneen huumausainepolitiikan kansainvälisenä välittäjänä;

MUISTUTTAA, että EU:n huumausainestrategian tavoitteena on edistää huumausaineiden kysynnän ja tarjonnan vähentämistä ja puuttua huumausaineisiin liittyviin haittoihin näyttöön perustuvalla, yhdenmetyllä, monialaisella ja tasapainoisella tavalla, johon sisältyy sukupuolten tasa-arvon ja terveyden tasa-arvon näkökulma²;

PALAUTTAA MIELEEN vuonna 2016 pidetyn YK:n yleiskokouksen maailman huumeongelmaa käsitelleen erityisistunnon päätösasiakirjan, jossa suositellaan edistämään hyvinvointia yhteiskuntatasolla laatimalla tehokkaita tieteelliseen näyttöön perustuvia ennaltaehkäisystrategioita, jotka on räätälöity vastaamaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen tarpeita, osana kattavia ja tasapainoisia kansallisia huumausainepolitiikkoja syrjimättömältä pohjalta³;

¹ EU:n huumausainestrategian 2021–2025 tavoitteet, perusta ja toimintamalli.

² EU:n huumausainestrategia, johdanto, 8 ja 2 kohta.

³ Vuonna 2016 pidetyn YK:n yleiskokouksen maailman huumeongelmaa käsitelleen erityisistunnon päätösasiakirja, Prevention of drug abuse, d kohta.

PALAUTTAA MIELEEN 23. maaliskuuta 2018 annetun Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvoston päätöslauselman 37/42⁴ panoksesta yhteisen sitoumuksen täytäntöönpanoon maailman huumeongelman käsittelemiseksi ja torjumiseksi tehokkaasti ihmisoikeuksien osalta, jossa todetaan kattavien ja tasapainoisten politiikkatoimien merkitys, mukaan lukien toimet kestävän ja kannattavan toimeentulon edistämiseksi;

MUISTUTTAA, että ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisia, luovuttamattomia, jakamattomia, toisistaan riippuvaisia ja toisiinsa liittyviä, myös huumausainepolitiikan, kehitysavun, terveydenhuollon ja rikosoikeuden yhteydessä;

PALAUTTAA MIELEEN neuvoston päätelmät vaihtoehtoisesta kehityksestä, joissa tuotiin ilmi tyytyväisyys siitä, että EU ja sen jäsenvaltiot ovat johtavassa asemassa, kun vaihtoehtoista kehitystä mukautetaan siihen liittyviin kehityspainotteisiin huumausainepoliittisiin toimiin sekä kaikenkattaviin kehitysstrategioihin ja alakohtaisiin toimintapolitiikkoihin, joita ovat ihmisoikeuksien edistäminen huumausainepoliitikassa, köyhyyden lievittäminen, maaseudun kehittäminen ja elintarviketurva, maan saanti ja maa- ja metsätalouden oikeudet, ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutos, aseellisten konfliktien rauhanomainen ratkaiseminen ja turvallisuus, oikeusvaltion ja hyvän hallintotavan edistäminen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen⁵;

MUISTUTTAA, että toimenpiteiden johdonmukaisella, tehokkaalla ja vaikuttavalla toteuttamisella olisi sekä varmistettava korkeatasoinen ihmisten terveyden suojeleminen, sosiaalinen vakaus ja turvallisuus että edistettävä tietoisuuden lisäämistä. Kaikki näiden toimien toteuttamiseen liittyvät mahdolliset tahattomat kielteiset seuraukset olisi minimoitava, ihmisoikeuksia olisi noudatettava ja kestävä kehitys edistettävä⁶.

⁴ https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/RES/37/42

⁵ Neuvoston päätelmät vaihtoehtoisesta kehityksestä: ”Kohti uutta ymmärrystä vaihtoehtoisesta kehityksestä ja siihen liittyvistä kehittämispainotteisista huumausainepoliittisista toimista – vuoden 2016 YK:n yleiskokouksen erityisistunnon suositusten ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanon edistäminen” (14338/18).

⁶ EU:n huumausainestrategia, johdanto, 3 kohta.

PAINOTTAA, että lapsen oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtyvänsä kaikkiin asianmukaisiin toimiin, lainsäädännölliset, hallinnolliset, sosiaaliset ja koulutukselliset toimenpiteet mukaanluettuina, suojellakseen lapsia huumausaineiden käytöltä sekä estääkseen lasten käytön näiden aineiden tuotannossa ja laittomassa kaupassa⁷;

TOTEAA, että huumeiden käyttöön ja huumeidenkäyttöhäiriöihin liittyvään leimaamiseen on puututtava, erityisesti siksi, että tällä leimaamisella voi olla haitallista vaikutusta huumeita käyttävien, erityisesti haavoittuvassa tai syrjäytyneessä asemassa olevien, ihmisten mielenterveyteen ja fyysiseen terveyteen, ja se voi myös estää hakemasta tukea⁸;

TOTEAA, että huumausaineilmiön monitahoinen luonne edellyttää kattavaa lähestymistapaa, jossa huomioidaan sukupuoli- ja ikänäkökohdat ja edistetään sekä sukupuolten tasa-arvoa että haavoittuvassa tai syrjäytyneessä asemassa olevien ihmisten syrjimättömyyttä⁹;

PALAUTTAA MIELEEN, että on ylläpidettävä ja parannettava riskien ja haittojen vähentämistä koskevien palvelujen, mukaan lukien näyttöön perustuvat käytännöt, saatavuutta, käytettävyyttä ja kattavuutta huumausaineiden kysynnän vähentämistoimenpiteitä EU:n jäsenvaltioissa koskevien vähimmäislaatuvaatimusten mukaisesti kansallista lainsäädäntöä noudattaen¹⁰;

KOROSTAA JÄLLEEN hoidon jatkuvuuden periaatteen merkitystä rikosoikeudellisten menettelyjen kaikissa vaiheissa ja sitä, että päihdesairaille on tarjottava erilaisia vapaaehtoisia ja näyttöön perustuvia huumepalveluita, mukaan lukien hoiva, hoito ja riskien ja haittojen vähentäminen, joka perustuu tietoiseen suostumukseen ja josta huolehtivat terveydenhuollon ammattilaiset kansallisen lainsäädännön mukaisesti¹¹;

⁷ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, 33 artikla.

⁸ EU:n huumausainestrategia, strateginen prioriteetti 6.4.

⁹ YK-järjestelmän yhteinen kanta, jolla tuetaan kansainvälisen huumausaineiden valvonnan toteuttamista virastojen välisen tehokkaan yhteistyön kautta – Yhteiset periaatteet.

¹⁰ EU:n huumausainestrategia, strategiset prioriteetit 7.1 ja 7.2; Neuvoston suositus 2003/488/EY, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2003, huumausaineiden väärinkäyttöön liittyvien terveyshaittojen ehkäisemisestä ja vähentämisestä (2003/488/EY).

¹¹ Hoidon jatkuvuuden periaate vahvistetaan neuvoston päätelmissä huumeita käyttäviin rikollisiin kohdistettavien pakkokeinoseuraamuksien vaihtoehtoista; tietoisuuden suostumuksen tarve ja terveydenhuollon ammattilaisten osallistuminen esiintyvät kansainvälisissä suuntaviivoissa ja mielivaltaista vangitsemista käsittelevän YK:n työryhmän (WGAD) huumausainepolitiikkoja koskevassa raportissa.

TOTEAA, että laitton huumausainekauppa uhkaa EU:n kansalaisten terveyttä, turvallisuutta ja elämänlaatua ja EU:n jäsenvaltioiden laillista taloutta, vakautta ja turvallisuutta;

ANTAA TUNNUSTUSTA EU:n jäsenvaltioiden ja komission ja asiaankuuluvien EU:n virastojen toimivaltuuksiensa puitteissa toteuttamille yhteisille toimille laittoman huumausainekaupan torjumiseksi ja laittomien huumausainemarkkinoiden hillitsemiseksi;

PAINOTTAA, että on ehkäistävä huumausaineisiin liittyvää rikollisuutta kiinnittäen erityisesti huomiota tarpeeseen torjua väkivaltaa, laitonta kauppaa, korruptiota ja ihmisten, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, hyväksikäyttöä käsittelemällä perimmäisiä syitä, jotka johtavat heidän osallistumiseensa laittomille huumausainemarkkinoille;

PALAUTTAA MIELEEN ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden periaatteet, mukaan lukien laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate;

PALAUTTAA MIELEEN neuvoston puitepäätöksen 2004/757/YOS laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta;

TUOMITSEE kuolemanrangaistukset, laittomat teloitukset ja mielivaltaiset vangitsemiset myös huumausainerikoksista joissakin maailman maissa;

TOTEAA, että huumausaineiden valvonnasta tehtyjen YK:n yleissopimusten mukaan valtiot voivat harkita vaihtoehtoisia, muita kuin vapaudenriiston sisältäviä toimenpiteitä henkilöille, joita syytetään lievistä huumausainerikoksista, joihin ei liity väkivaltaa, ja voivat kansallisten, perustuslaillisten, oikeus- ja hallinnollisten järjestelmien mukaisesti määrätä tuomion tai rangaistuksen sijasta vaihtoehtoja tai lisätoimenpiteitä¹²;

¹² Vuoden 1988 YK:n yleissopimus huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan, 3 artiklan 4 kohdan c alakohta.

PALAUTTAA MIELEEN huumeita käyttäviin rikollisiin kohdistettavien pakkokeinoseuraamuksien vaihtoehtoista vuonna 2018 annetut neuvoston päätelmät, joissa korostetaan, että EU:n jäsenvaltioiden on kehitettävä ja käytettävä tarvittaessa ja oikeudellisten puitteidensa mukaisesti vaihtoehtoisia toimenpiteitä pakkokeinoseuraamuksille, joita kohdistetaan huumeita käyttäviin rikollisiin; näiden toimenpiteiden tarkoituksena on ehkäistä rikoksia, vähentää rikosten uusimista ja parantaa rikosoikeusjärjestelmän tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä pyrkiä samalla mahdollisesti vähentämään terveyshaittoja ja minimoimaan sosiaaliset riskit¹³;

MYÖNTÄÄ, että huumeita käyttäviin rikollisiin kohdistettavien pakkokeinoseuraamuksien vaihtoehtoista vuonna 2018 annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti käsite ”pakkoseuraamusten vaihtoehdot” voisi EU:n jäsenvaltioiden kansallisesta lainsäädännöstä riippuen tarkoittaa myös vaihtoehtoja, joita käytetään huumeita käyttäviin rikollisiin kohdistettavien perinteisten rikosoikeudellisten toimenpiteiden sijasta tai ohella;

PANEE MERKILLE myös, että EU:n jäsenvaltioiden erilaisten oikeudellisten kehysten ja tarpeiden vuoksi EU:n jäsenvaltioiden olisi mukautettava vaihtoehtoisten toimenpiteiden hyväksyminen ja täytäntöönpano olosuhteidensa ja kansallisen, eurooppalaisen ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti;

PANEE MERKILLE EU:n huumausainetoimintaohjelmaan 2021–2025 perustuvan Euroopan komission meneillään olevan työn, jossa suositellaan lisäämään huumeita käyttäviin rikollisiin kohdistettaville pakkokeinoseuraamuksille vaihtoehtoisten toimenpiteiden saatavuutta, tehokasta täytäntöönpanoa, seurantaa ja arviointia jäsenvaltioiden kansainvälisen lainsäädännön mukaisesti;

PALAUTTAA MIELEEN vuonna 2016 pidetyn YK:n yleiskokouksen maailman huumeongelmaa käsitelleen erityisistunnon päätösasiakirjan, jossa kannustetaan kansalliset, perustuslailliset, oikeus- ja hallinnolliset järjestelmät asiaankuuluvasti huomioon ottaen kehittämään ja panemaan täytäntöön tuomion tai rangaistuksen sijasta määrättäviä vaihtoehtoisia tai lisätoimenpiteitä soveltuvissa tapauksissa kolmen huumausaineiden valvonnasta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti, sekä edistämään oikeasuhteisia toimia¹⁴;

¹³ Neuvoston päätelmät huumeita käyttäviin rikollisiin kohdistettavien pakkokeinoseuraamuksien vaihtoehtoista, 2018, s. 5.

¹⁴ Vuonna 2016 pidetyn YK:n yleiskokouksen maailman huumeongelmaa käsitelleen erityisistunnon päätösasiakirja, 4 kohdan j ja l alakohta.

PANEE myös MERKILLE, että huumausainepolitiikkaa koskevassa YK-järjestelmän yhteisessä kannassa todetaan, että huumausaineiden valvonnasta tehtyjen YK:n yleissopimusten mukaan maat voivat suunnitella ja toteuttaa kansalliset huumausainepolitiikat prioriteettiensa ja tarpeidensa mukaisesti yhteisen ja jaetun vastuun periaatetta ja sovellettavaa kansainvälistä oikeutta noudattaen¹⁵;

TOTEAA, että on edistettävä ja kannustettava kansalaisyhteiskunnan, mukaan lukien kansalaisjärjestöt, nuorten, huumeita käyttävien ihmisten, toipuvien käyttäjien, huumausaineisiin liittyvien terveys- ja sosiaalipalvelujen käyttäjien, tiedeyhteisön, korkeakoulujen ja muiden asiantuntijoiden aktiivista ja mielekästä osallistumista huumausainepolitiikkojen kehittämiseen ja toteuttamiseen¹⁶;

TUNNUSTAA, että huumausainepolitiikkojen suunnittelussa ja toteutuksessa on vältettävä eturistiriitoja ja varmistettava, että asiattomat kaupalliset edut eivät vaikuta niihin ja että kaikkiin eturistiriitoihin puututaan voimassa olevien kansallisten menettelyjen mukaisesti;

MYÖNTÄÄ, että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluu kehittää ja hyväksyä kansallisia rikosoikeudellisia politiikkoja ja lakeja, jotka koskevat huumausainerikosten ja niistä aiheutuvien seuraamusten määrittelyä, ja MUISTUTTAA samalla, että SEUT 168 artiklan mukaisesti Euroopan unioni täydentää huumausaineiden aiheuttamien terveyshaittojen vähentämiseen tähtäävää jäsenvaltioiden toimintaa, johon kuuluu tiedotus- ja ehkäisemistoimia;

1. KEHOTTAU EU:n jäsenvaltioita tukemaan edelleen sellaisten näyttöön perustuvien politiikkojen ja toimien kehittämistä ja toteuttamista, joissa ihmisoikeudet asetetaan huumausaineita koskevien toimenpiteiden keskiöön samalla kun torjutaan rikollisuutta ja varmistetaan yleinen turvallisuus, kestävä ja kannattava toimeentulo sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen terveys kaikkialla EU:ssa;

¹⁵ Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmän yhteinen kanta, jolla tuetaan kansainvälisen huumausaineiden valvonnan toteuttamista virastojen välisen tehokkaan yhteistyön kautta, 2018, s. 12, huumausainetoimikunnan päätöslauselma 62/8.

¹⁶ Kehitetty EU:n huumausainestrategian pohjalta, strateginen prioriteetti 7.3.

2. KEHOTTAU EU:n jäsenvaltioita edistämään edelleen huumausainepolitiikkoja, joissa noudatetaan ihmisoikeuksia ja joilla puututaan syrjintään ja vähennetään huumeita käyttävien ihmisten leimaamista, jotta varmistetaan huumeita käyttävien ihmisten vapaaehtoinen pääsy palveluiden piiriin, mukaan lukien ennaltaehkäisy, näyttöön perustuvat elämäntaito-ohjelmat, riskien ja haittojen vähentäminen, varhainen havaitseminen ja puuttuminen, neuvonta, hoito, kuntoutus, yhteiskuntaan sopeuttaminen ja toipuminen sekä huumeisiin liittyvien sairauksien hoito;
3. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita edistämään edelleen huumausainepolitiikoissaan sukupuoli- ja ikänäkökohdat huomioivia toimenpiteitä ja toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon lasten ja nuorten, naisten ja haavoittuvassa ja syrjäytyneessä asemassa olevien ihmisten erityistarpeet;
4. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita kiinnittämään erityistä huomiota lapsen oikeuksien suojeluun, mukaan lukien lasten suojeleminen huumausaineiden käytöltä ja lasten käytön estäminen huumausaineiden laittomassa tuotannossa ja kaupassa;
5. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita varmistamaan, että rikosoikeudellisen järjestelmän piirissä olevilla ihmisillä, myös pakkokeinoseuraamuksille vaihtoehtoisten toimenpiteiden kohteena olevilla, on vapaaehtoinen pääsy syrjimättömiin ja sukupuoli- ja ikänäkökohdat huomioiviin näyttöön perustuviin huume palveluihin omien tarpeidensa ja tietoisien suostumuksen perusteella;
6. KEHOTTAU EU:n jäsenvaltioita tapauksen mukaan tukemaan tiede- ja asiantuntijayhteisön, kansalaisyhteiskunnan, mukaan lukien kansalaisjärjestöt, nuorten, naisten sekä huumeita käyttävien ihmisten aktiivista ja mielekästä osallistumista huumausainepolitiikkoihin;
7. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita ja asiaankuuluvia EU:n elimiä ja virastoja toimivaltuuksiansa mukaisesti tehostamaan kansainvälistä yhteistyötä ja valtavirtaistamaan ihmisoikeuksiin ja näyttöön perustuvan ja tasapainoisen lähestymistavan, mukaan lukien huumausainepolitiikkoja koskevissa kehitysyhteistyöohjelmissa, sekä edistämään ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden, myös tasa-arvo- ja syrjimättömyysperiaatteiden täysimääräistä noudattamista;

8. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita sekä asiaankuuluvia EU:n elimiä ja virastoja varmistamaan, että kehitysyhteistyöhön liittyvissä huumausainepoliittisissa toimissa, vaihtoehtoinen kehitys mukaan lukien, noudatetaan ehdollisuuden purkamista, syrjimättömyyttä ja asianmukaista jaksottamista koskevia periaatteita sekä varmistetaan kohteena olevien yhteisöjen sitoutuminen toimiin;
9. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita ja asiaankuuluvia EU:n elimiä ja virastoja toimivaltuuksiensa mukaisesti vastustamaan voimakkaasti suhteettomien ja epäinhimillisten rangaistusten, kuten kuolemantuomio, laittomat teloitukset ja mielivaltaiset vangitsemiset, määräämistä huumausainerikoksista;
10. KANNUSTAA EU:n jäsenvaltioita tapauksen mukaan ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti sekä huumausaineiden valvonnasta tehtyjen YK:n yleissopimusten ja EU:n lainsäädännön puitteissa tarkastelemaan edelleen näyttöön perustuvia parhaita käytäntöjä ja innovatiivisia toimintatapoja, joilla vähennetään huumeita käyttävien ihmisten leimaamista ja syrjintää;
11. PYYTÄÄ EU:n jäsenvaltioita sekä komissiota ja asiaankuuluvia EU:n virastoja toimivaltuuksiensa mukaisesti keräämään ja jakamaan tietoa huumausaineisiin liittyvien rikosoikeudellisten toimien ja pakkokeinoseuraamusten vaihtoehtojen täytäntöönpanon vaikutuksista huumausaineita käyttäviin henkilöihin, erityisesti syrjäytyneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin;
12. KEHOTTAÄ EU:n jäsenvaltioita ja asiaankuuluvia EU:n elimiä ja virastoja toimivaltuuksiensa mukaisesti levittämään tietoa ja vaihtamaan parhaita käytäntöjä ihmisoikeuksiin perustuvan lähestymistavan täytäntöönpanossa ja kehittämisessä huumausainepoliitikoissa ja leimautumisen ja syrjinnän vähentämiseen tähtäävissä toimintatavoissa, myös EU:n ulkoisten toimien avulla;
13. PYYTÄÄ EU:n jäsenvaltioita, komissiota ja asiaankuuluvia EU:n virastoja toimivaltuuksiensa mukaisesti ja saatavilla olevien tietojen osalta tarkastelemaan tarvittaessa ihmisoikeuskysymyksiä huumausainepoliitikkoja arvioidessaan.